

Dato: 15.09.2019

INNSPILL TIL STORTINGSMELDING OM ARBEIDSRELEVANS I HØYERE UTDANNING

Viser til brev fra forskning og høyere utdanningsminister Iselin Nybø av 10. april 2019, der det bes om innspill til kommende stortingsmelding om arbeidsrelevans i høyere utdanning.

Trøndelag fylkeskommune vil, med bakgrunn i rollen som regional samfunnsutvikler, skoleeier for videregående opplæring og høyere yrkesfaglig utdanning, gi sine innspill. Innspillet behandles i fylkesutvalget 17. september 2019 og leveres derfor med forbehold om endringer etter politisk behandling.

Nasjonal kompetansepolitisk strategi (2017-2021), stadfester fylkeskommunenes samordnende rolle i den regionale kompetansepolitikken. Fylkeskommunene har ansvar for regionale kompetansestrategier, etablering av regionale partnerskap innen kompetanse og å utarbeide regionalt kunnskapsgrunnlag som viser tilbud- og etterspørsel etter kompetanse og arbeidskraft i regionen.

Samarbeid mellom tilbuds- og etterspørselssiden på kompetansefeltet er avgjørende for å lykkes med målrettede og praksisnære utdanningstilbud. Trøndelag fylkeskommune, har en viktig rolle som tilrettelegger for god samhandling mellom utdanningsinstitusjonene, forskningsmiljøene og nærings- og arbeidslivet. Dette kan være grunnlag for utvikling av mer relevante utdanningstilbud i hele fylket. Det er en klar forventning at Trøndelags to universiteter inntar en aktiv rolle i relevante partnerskap.

Kompetansestrategi for Trøndelag ble vedtatt i juni 2019 og det utarbeides nå handlingsprogram for oppfølging av strategien. Partnerskap for samordning av kompetansearbeidet i regionen, Kompetanseforum Trøndelag, er etablert og består av universitetene, fylkesmannen, KS, LO, NHO, VOFO og fylkeskommunen.

Begrepsavklaringer

Trøndelag fylkeskommune vil peke på behovet for begrepsavklaringer i forkant av det videre arbeidet med stortingsmeldingen. For å lykkes med et arbeid hvor flere ulike aktører skal jobbe mot samme mål, er det avgjørende at partene har en felles forståelse av de sentrale begrepene som benyttes i arbeidet.

Begreper som kvalitet og relevans vil være særlig sentrale. Hva menes med kvalitet? Har vi de samme forståelsene av hva som ligger i formalkompetanse og realkompetanse? Og hva forstår vi med arbeidsrelevans? Man ønsker bedre og mer bruk av praksis, men hva kreves for å kalle noe praksis?

Trøndelag fylkeskommune har en forventning om at slike begrepsavklaringer kommuniseres tydelig i videre arbeid og i senere innspillsrunder.

Under følger Trøndelag fylkeskommunes innspill til spørsmålene i brevet fra forskning og høyere utdanningsminister Nybø.

1. Hovedutfordringer

Utfordringene med arbeidsrelevans i høyere utdanning som er beskrevet i brevet fra forsknings og høyere utdanningsministeren er gjenkjennbare.

Utfordringene ministeren beskriver rundt innovasjon og entreprenørskap gjelder også for Trøndelag. Noe av behovet for økt entreprenør- og innovasjonskompetanse vil etter Trøndelag fylkeskommunes oppfatning kunne møtes gjennom en sterkere kobling mellom utdanningsinstitusjonene og arbeidslivet. Dette må starte allerede tidlig i skoleløpet og bør vektlegges tyngre i lærernes utdanning.

For å møte de utfordringene som beskrives, vil det være behov for sterkere tverrsektorielt samarbeid og fokus om kompetanseutfordringer og muligheter. Til grunn for dette samarbeidet må det ligge et felles kunnskapsgrunnlag som gir de ulike aktørene en felles oppfatning av regionens utfordringsbilde og dermed anledning til å definere felles innsats.

Kunnskapen om behov må også følges opp med styrking av karriereveiledningen i hele utdanningsløpet.

2. Samarbeid om høyere utdanning

Kompetanseforum Trøndelag

Kompetanseforum Trøndelag (beskrevet innledningsvis) er derfor et viktig strategisk forum. Trøndelag fylkeskommune opplever så langt at samarbeidet i Rådet for samarbeid i arbeidslivet (RSA) primært bærer preg av informasjonsutveksling. Kompetanseforum Trøndelag skal derimot utvikles til et partnerskap med mål om samskaping for bedre balanse mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse og arbeidskraft i regionen. Gjennom arbeid både i det fylkesovergripende kompetanseforum og i regionale kompetansefora er målet at arbeids- og næringslivet skal være tett på utdanningstilbydere, og slik kunne bidra til utvikling og gjennomføring av arbeidsrelevant utdanning.

Praksisnær forskning

NTNU og Nord Universitet har noe ulik profil. Trøndelag fylkeskommune ønsker at begge universitetene skal ha en tydelig regional forankring. Med en UH-sektor som er stadig mer aktivt i samarbeid med arbeids- og næringsliv, kan vi oppnå en større grad av innovasjon i fylket. Vi har gode eksempler på samarbeid mellom FoU og næringsliv. Mer av slik praksisnær forskning, kan også ha effekter for arbeidsrelevansen i utdanningene.

Høyere yrkesfaglig utdanning har potensial for å få en langt viktigere rolle i årene framover. Fylkeskommunen som skoleeier og som forvalter skal bruke mulighetene som med fagskolene ligger i å raskt utvikle arbeidslivsrelevante utdanninger som svarer på behov i arbeidslivet.

Relevante desentraliserte utdanningstilbud

Som ledd i fylkeskommunens samfunnsutviklerrolle har Trøndelag fylkeskommune spesielt engasjert seg i studiestedsstruktursaken til Nord Universitet og betydningen av tilgang til forskning og høyere utdanning i hele fylket. I høringsuttalelsene til Kompetansestrategi for Trøndelag pekte også flere av høringsinstansene på behovet for *relevante desentraliserte* utdanninger og at en desentralisert struktur innen uh-sektoren er viktig for å lykkes med et samarbeid med arbeidslivet som resulterer i økt arbeidsrelevans i utdanningene. Her trekkes det også fram et behov for at utdanningsinstitusjonene i regionen samarbeider tettere med næringslivet for å utvikle utdanningstilbud som samsvarer med nåværende og fremtidige kompetansekrav i regionen. I en desentralisert struktur hvor studenttettheten ikke er konsentrert om de store sentra i regionen, vil potensiell tilgang til praksisplasser økes.

Tilgang til etter- og videreutdanning for folk som er i arbeid, vil være mer tilgjengelig dersom voksne kan gjennomføre utdanningen på hjemstedet og eventuelt i egen virksomhet. En utdanning som tilbys med utgangspunkt i praksisfeltet, og som er utviklet i samarbeid mellom virksomhetene og utdanningstilbydere vil naturlig sikre arbeidsrelevans. Fylkeskommunens oppgave vil være å legge til rette for økt bestiller-kompetanse spesielt for små og mellomstore bedrifter.

Læringsutbyttebeskrivelser

Ved å koble beskrivelser av læringsutbytte tettere til det som forventes og behøves i arbeidslivet, kan man oppnå både mer relevant undervisning og bedre kvalitet i undervisningen. I tillegg vil det bli lettere både for arbeidslivet og for studenten å få kjennskap til utdanningen og den kompetansen den gir.

Samlokalisering for å fremme innovasjon

Samlokalisering i kunnskapsklynger for forskning, undervisning og arbeidsliv/næringsliv fungerer fremmede for innovativ tenkning, jf. Innocamp på Steinkjer.

3. Samarbeid om studentenes læring

Det er et potensial for tettere samarbeid mellom UH-sektoren og arbeidslivet for å utvikle opplæringstilbud som regionen etterspør. For å realisere dette potensialet må fylkeskommunen ha et bevisst forhold til å ivareta studentperspektivet.

Styrket kvalitet på praksis og mer bruk av praksis

Trøndelag fylkeskommune foreslår at departementet ser etter flere nye modeller for tverrfaglig praksissamarbeid (jf. NTNUs Eksperter i team). Ved å utføre et tverrfaglig og felles arbeid for en arbeidsgiver underveis i, og som en del av studiene, kan studenter oppnå mer arbeidsrelevans i utdanningen og samtidig trenes i å jobbe tverrfaglig.

Tilgang til praksisplasser i arbeidslivet er en vesentlig utfordring. Arbeidslivets tilbud om relevante praksisplasser er avgjørende for flere utdanninger. Trøndelag fylkeskommune ser at arbeids- og næringslivet har varierende kapasitet til å tilby praksisplasser.

Hvordan kan tilbud og gjennomføring av praksisundervisning gjennomføres slik at det blir mindre ressurskrevende for arbeids- og næringsliv, men samtidig sikre god kvalitet i praksis?

- Kan en tenke seg nye undervisningsmåter i praksis som for eksempel gruppeveiledning i praksisfeltet?
- Ulike utdanninger sender studenter i praksis på ulike tidspunkt i utdanningsløpet. Bør man vente med praksisperioder og -undervisning til studentene har gjennomført grunnleggende undervisning på skolen slik at virksomhetene i større grad får produktiv nytte av praksiskandidatene?
- Noen virksomheter tar imot mange praksiskandidater, mens andre ikke finner rom for dette. Dette betyr at noen virksomheter får merarbeid med å legge til rette for praksiskandidater, mens andre virksomheter ikke selv bidrar, men rekrutterer kandidater som har gjennomført praksis hos andre. Kan en tenke seg økt kompensasjon til virksomheter som underviser i praksisfeltet ved en fondsordning for de ulike bransjene? Eller kan en tenke seg systemer som avlaster praksisvirksomheter med det administrative arbeidet/oppfølgingen, som for eksempel opplæringskontorenes funksjon overfor lærlingeordningen i videregående opplæring?
- Høgskolesektorens utdanningstilbud for å styrke veiledningskompetansen hos praksisvirksomheter vil være viktig for å bidra til å se sammenheng mellom teori og praksisfeltet.
- Praksisutøvelsen skjer i dag i liten grad på tvers av skoleslag, eller profesjoner. Dagens arbeidsliv krever nettopp slikt samarbeid. Kan det være mulig å bygge praksistilbud der for eksempel helsefagarbeidere fra videregående nivå gjennomfører praksis i samarbeid med sykepleie- og legestudenter?

Kontakt med arbeidslivet i studietiden gir kunnskap om bedriftene og nettverk som kan føre til senere ansettelse. Kontakt kan oppnås gjennom praksisopphold, oppgavesamarbeid og deltids- og sommerjobb. Også tiltak som [NTNU Bridge](#) kobler studenter og arbeidsliv.

Andre forslag til tiltak:

- Stimulere til mer systematisk bruk av sommer- og deltidsjobber.
- Bruke studentbedrift mer aktivt og mer tverrfaglig som arbeids- og undervisningsform.
- Tilrettelegging og «oppskrifter» for å inngå samarbeid mellom virksomhet/bedrift og student om å skrive bachelor- og mastergradsoppgaver.

Karriereveiledning

Studenter har behov for kjennskap til arbeids- og næringsliv og hvilke muligheter som ligger i de ulike utdanningsvalgene. Karriereveiledning skal styrke den enkeltes evne og mulighet til å ta bevisste og velinformerte valg.

Universitet og høyskoler har studieveiledere for sine studenter, men i varierende grad tilbud om karriereveiledning. Styrket tilbud om karriereveiledning kan gi studentene økt valgkompetanse og styrke dem i overgang mellom ulike skoleslag og mellom høyere utdanning og arbeidslivet.

Karriereveiledning i videregående opplæring må styrkes for å gi elever på studieforberedende og studiespesialiserende program bedre kjennskap til høyere utdanning. Elever på yrkesfag får god kjennskap til yrkeslivet blant annet gjennom faglærere og gjennom yrkesfaglig fordypning. Videregående skoler må samarbeide med arbeidsliv og høyere utdanningsinstitusjoner for å gi elevene på studieforberedende større innsikt i arbeidsformer, arbeidsmetodikk innen høyere utdanning. Elevene og studenter må også gjøres kjent med hvordan de selv kan koble sin utdanning mot arbeids- og næringsliv (for eksempel tilby studentoppgaver, bygge nettverk, søke sommerjobb etc.).

Høyere yrkesfaglig utdanning

Stortingsmelding nr. 9 (2016-2017) "*Fagfolk for fremtiden – Fagskoleutdanning*" understreker betydningen av å imøtekomme arbeidslivets behov for kompetanse til enhver tid. For å lykkes med dette må fylkeskommunen som skoleeier og som forvalter av fagskolefeltet tilrettelegge for et tett samarbeid mellom fagskolene og arbeidslivet.

4. Myndighetsnivå

Spørsmål om hvordan myndighetene kan legge til rette for bedre samarbeid om høyere utdanning mellom universiteter, høyskoler og arbeidslivet, er besvart under hvert av temaene i brevet.

5. Eksempler / 6. Kvalitet og relevans i obligatorisk praksis for helse- og sosialfag og lærerutdanning

UssiT – Universitetsskolesamarbeidet i Trøndelag.

Universitetsskolesamarbeidet i Trøndelag er et solid eksempel på et systematisk samarbeid hvor hensiktene er tydelig identifisert; en bedre lærerutdanning og en bedre skole for elevene. I konteksten av Universitetsskolesamarbeidet i Trøndelag har Trøndelag fylkeskommune og Institutt for lærerutdanning ved NTNU etablert et 4-årig pilotprosjekt med en «kombinert stilling», hvor begge partene skal fungere som en arbeidsgiver og den ansatte skal ha tilhørighet både i praksis- og lærerutdanningsfeltet.

En annen satsning i Universitetsskolesamarbeidet i Trøndelag har vært deltakelse i offentlig PhD ordningen. Stipendiaten videreføres av Trøndelag fylkeskommune i 5-årig pilotering i en funksjon som «Forskerlærer» i fylkeskommunen i tilknytning til universitetsskolen, hvor Institutt for lærerutdanning er en samarbeidspartner inn i stillingen.

Felles for piloteringene er at disse rammes inn av et etablert, langsiktig samarbeid hvor det har blitt brukt tid på å utvikle tillit og en god systematikk for samhandling mellom aktørene. En potensiell ulempe ved utviklingsprosjekter som disse pilotene, er at de fullfinansieres av aktørene og dermed krever en risikovillighet hos disse.

DeKom – Desentralisert ordning for kompetanseutvikling

Desentralisert ordning for kompetanseutvikling (DeKom) for yrkesfag inngår i samme modell som ordinær DeKom, og begge ordningene er sett i sammenheng med det eksisterende arbeidet med etter- og videreutdanning (EVU) i Trøndelag fylkeskommune. I Trøndelagsmodellen av DeKom er Nord universitet og NTNU de to sentrale UH-partnerne for fylkeskommunen. EVU, DeKom og DeKom for

yrkesfag har mange berøringspunkter og ordningene er dermed samlet i én struktur. Fordelen med dette er at det gir god oversikt over feltet og økte muligheter for å se innsatser i sammenheng.